

Uchwała Nr 108/2024
Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego
z dnia 9 lutego 2024 r.

dotycząca projektu rozporządzenia Ministra Edukacji zmieniającego rozporządzenie w sprawie wysokości minimalnych stawek wynagrodzenia zasadniczego nauczycieli, ogólnych warunków przyznawania dodatków do wynagrodzenia zasadniczego oraz wynagradzania za pracę w dniu wolnym od pracy

Po rozpatrzeniu, na wniosek Ministra Edukacji z dnia 19 stycznia 2024 r. (pismo DWST-WPZN.5000.2.2023.BA) projektu w/w rozporządzenia, stosownie do art. 329 ust. 2 pkt 3 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. 2023 r. poz. 742, z późn. zm.), Rada Główna przedstawia **opinię pozytywną**, przedstawiając równocześnie następujące uwagi i komentarze.

1. Projekt zakłada wprowadzenie zmian do załącznika rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 stycznia 2005 r. w sprawie wysokości minimalnych stawek wynagrodzenia zasadniczego nauczycieli, ogólnych warunków przyznawania dodatków do wynagrodzenia zasadniczego oraz wynagradzania za pracę w dniu wolnym od pracy (Dz. U. z 2014 r. poz. 416, z późn. zm.). Zmiany te polegają na określeniu nowych, minimalnych stawek wynagrodzenia zasadniczego dla nauczycieli, mających obowiązywać od dnia 1 stycznia 2024 r.
2. Nowe, minimalne stawki wynagrodzenia zasadniczego są określone dla:
 - a) „dwóch poziomów wykształcenia” – grup zaszeregowania płacowego (1. dla nauczycieli posiadających tytuł zawodowy magistra z przygotowaniem pedagogicznym, 2. dla pozostałych grup nauczycieli (wymienionych w załączniku) oraz
 - b) trzech stopni: 1. nauczycieli nieposiadających stopnia awansu zawodowego (nauczyciele początkujący), 2. nauczycieli mianowanych oraz 3. nauczycieli dyplomowanych.
3. W projekcie przyjęto, że minimalne stawki wynagrodzenia zasadniczego wzrosną z dniem 1 stycznia 2024 r. przeciętnie o 30% w stosunku do stawek obowiązujących w 2023 r. Rozpiętość wskaźników wzrostu w poszczególnych grupach wynosi 30,0 - 33,0%. W każdej z sześciu grup stanowisk proponowany wzrost jest nieznacznie zróżnicowany i waha się w przedziale od 30% (nauczyciel mianowany i dyplomowany w pierwszej i drugiej grupie zaszeregowania płacowego oraz dyplomowany w drugiej) do 33% (pozostałe grupy nauczycieli). W ujęciu nominalnym nowe, minimalne stawki wynagrodzeń zasadniczych nauczycieli wzrosną w przedziale 1167 – 1365 zł (odpowiednio: nauczyciel mianowany w pierwszej grupie i nauczyciel dyplomowany także w pierwszej grupie zaszeregowania płacowego). Przeciętnie minimalne płace zasadnicze wynosić będą w grupie pierwszej 5293 zł, a w drugiej – 4948 zł (relacja 1-1,06). W pierwszej grupie zaszeregowania średni (dla trzech stopni) wzrost wynagrodzenia zasadniczego ma wynieść 1250 zł, a w grupie drugiej – 1195 zł. Oznacza to, że wynagrodzenia zasadnicze dla nauczycieli posiadających tytuł zawodowy magistra z przygotowaniem pedagogicznym w stosunku do nauczycieli drugiej grupy wzrosną jedynie o 4,6% więcej. Biorąc pod uwagę większy wzrost minimalnej stawki wynagrodzenia zasadniczego nauczycieli początkujących niedocenioną wydaje się być grupa nauczycieli mianowanych i dyplomowanych. Argument ten – niewielkiej i zmniejszającej się rozpiętości płac zasadniczych pomiędzy tymi trzema stopniami łączymy z motywacyjną i psychospołeczną funkcją wynagrodzeń.
4. Wzrost minimalnych stawek wynagrodzenia zasadniczego nauczycieli Rada Główna **opiniuje pozytywnie**. Biorąc jednak pod uwagę kształtowanie się uposażeń nauczycieli w ubiegłych latach w odniesieniu do poziomu inflacji należy stwierdzić, że wzrost ten nadal nie jest w pełni

satysfakcjonujący tę grupę społeczną. Podkreślamy dwa argumenty. Po pierwsze, społeczną rangę, prestiż i znaczenie zawodu nauczyciela, a po drugie – bardzo trudną sytuację materialną nauczycieli i pracowników oświaty. Świadczą o tym liczne analizy makrostruktury płac, ich dywersyfikacji pomiędzy działami i sektorami gospodarki narodowej, widoczne zmniejszanie się płacowej atrakcyjności pracy w sektorze oświaty i wychowania oraz bardzo wysoki poziom inflacji w ostatnich trzech latach, przesądzający o znacznym spadku realnej wartości wynagrodzeń pracowników sektora edukacji. Proponowany wzrost stawek wynagrodzenia zasadniczego nauczycieli w roku 2024 jest **ważnym, jednak niewystarczającym** działaniem zmierzającym do usunięcia narosłej w ostatnich latach deprecjacji materialnej pracowników sektora.

5. W ocenie projektu rozporządzenia, w tym proponowanej tabeli minimalnych wynagrodzeń zasadniczych nauczycieli Rada Główna podkreśla, że od 1 lipca 2024 r. **płaca minimalna w gospodarce** wzrośnie do kwoty **4300 zł**. Oznacza to, przeciętne wynagrodzenie zasadnicze nauczycieli w pierwszej grupie będzie **wyższe o 23%** od wynagrodzenia minimalnego w gospodarce, a w **grupie drugiej – 15%**. Dla nauczycieli zaczynających swoją pracę – **nauczycieli początkujących** relacje te są niższe i wynoszą odpowiednio **14% i 11%**. Takie relacje – na zasadzie *ceteris paribus* – są ważnym elementem **krytycznej, relatywnej oceny** proponowanych stawek wynagrodzenia zasadniczego nauczycieli. Istotnym uzasadnieniem tej oceny są widoczne problemy kadrowe w sektorze na skutek niewielkiej atrakcyjności płacowej zawodu nauczyciela. Zauważając doraźność proponowanych zmian należy je jednak docenić i uznać za próbę rozpoczęcia przywrócenia właściwego, także w wymiarze ekonomicznym statusu zawodu nauczyciela.
6. Powyższą ocenę wzmacnia odniesienie **kwoty bazowej** systemu wynagrodzeń nauczycieli (określanej corocznie w ustawie budżetowej na podstawie art. 30 ustawy Prawo oświatowe) do wysokości **płacy minimalnej** w gospodarce. W roku 2008 (w którym wprowadzono kategorię kwoty bazowej do systemu wynagrodzeń nauczycieli) jej relacja do wynagrodzenia minimalnego wynosiła 1,84. W latach następnych kształtowała się na **poziomie: 1,86 (2010)**, 1,55 (2015), 1,28 (2020) oraz 1,14 (1. półrocze 2023) i 1,11 (2. półrocze 2023). Na rok 2024 (art. 9 ust. 2 ustawy budżetowej) kwotę bazową dla nauczycieli ustalono w wysokości 5176,02 zł. Oznacza to relację względem wynagrodzenia minimalnego na poziomie **1,20**, a więc nieznacznie wyższym w stosunku do roku ubiegłego, jednak **wyraźnie niższym** niż w 14 latach wcześniejszych. Analiza tych relacji w długim okresie 16 lat (2008-2024) wskazuje wyraźnie na **poważną, trudną sytuację płacową** nauczycieli. Proponowany w projekcie rozporządzenia wzrost wynagrodzeń zasadniczych tylko w niewielkim stopniu stwarza szanse poprawy. Równie niekorzystnie wypada odniesienie relacji kwoty bazowej dla nauczycieli do średniego wynagrodzenia w gospodarce – to ostatnie, w grudniu 2023 r., według danych GUS kształtowało się w wysokości 8032 zł, a więc na poziomie 155% kwoty bazowej (lub inaczej ujmując – kwota bazowa w 2024 r. stanowić będzie jedynie 64,4% przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce). Rada Główna podkreśla te obiektywne argumenty także w nawiązaniu do formułowanych wcześniej, krytycznych opinii o zmianach elementów systemu wynagradzania nauczycieli, zmianach nieadekwatnych do społecznej roli zawodu nauczyciela i kluczowego znaczenia edukacji dla rozwoju kraju w długim okresie.
7. Rada Główna formułuje powyższe opinie i komentarze także w nawiązaniu do **szerszego kontekstu** społecznego i politycznego dyskusji wokół problemów wynagrodzeń nauczycieli, jaka toczy się w naszym kraju w ostatnim czasie, także w styczniu 2024 r. Znajdują one swój wyraz m.in. w silnym artykułowaniu przez związki zawodowe postulatów płacowych środowiska nauczycielskiego, „odmrożenia z zamrażarki” sejmowej społecznej projektu sprzed dwóch lat istotnej zmiany Karty nauczyciela i powiązania wynagrodzeń z wysokością płacy przeciętnej w gospodarce, podpisanego przez 250.000 osób, w problemach kadrowych, negatywnej selekcji, niewielkiej konkurencyjności warunków płacy, „ucieczce najzdolniejszych z zawodu” itd. Ich

wspólnym elementem jest poważna krytyka systemu edukacji, w tym wynagrodzeń nauczycieli. Szersza analiza problemu wykracza poza merytoryczny zakres opinii odnośnie do projektu zmiany rozporządzenia Ministra Edukacji. Rada Główna jako partner społeczny projektu zmian zwraca jednak nań uwagę i wskazuje na potrzebę podjęcia poważnej debaty społecznej. Debata, jakiej brakowało przez ostatnie lata, a która jest obiektywnie potrzebna. Może ona przybrać formę „okrągłego stołu edukacji i wychowania” i nakreślać ramy brzegowe i strefę kompromisu rozstrzygnięć dotyczących systemu edukacji, w tym mechanizmu kształtowania warunków pracy i płacy nauczycieli przy określonym stanie budżetu i możliwościach finansowych państwa. Taka forma debaty – wyraźnie szersza w stosunku do formuły Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego, może i powinna w przekonaniu Rady Głównej stanowić ważne miejsce spotkania polityków, nauczycieli i związków zawodowych na temat nowoczesnego i atrakcyjnego systemu edukacji i wychowania młodego pokolenia Polaków, i być wyrazem zapisów Preambuły Konstytucji, stanowiącej o współdziałaniu władz i rzeczywistym dialogu społecznym.

Uchwałę otrzymują Minister Edukacji oraz Minister Nauki.

Przewodniczący
Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Prof. Marcin Pałys